

Libris .RO

Respect pentru oameni și cărți

Kazuo Ishiguro

Rămășițele zilei

Traducere din limba engleză
de Radu Paraschivescu

POLIROM
2017

Cuprins

Prolog: iulie 1956	
<i>Darlington Hall</i>	5
Ziua întâi – seara	29
Ziua a doua – dimineața	
<i>Salisbury</i>	59
Ziua a doua – după-amiaza	
<i>Mortimer's Pond, Dorset</i>	139
Ziua a treia – dimineața	
<i>Taunton, Somerset</i>	159
Ziua a treia – seara	
<i>Moscombe, lângă Tavistock, Devon</i>	177
Ziua a patra – după-amiaza	
<i>Little Compton, Cornwall</i>	249
Ziua a șasea – seara	
<i>Weymouth</i>	279

În amintirea doamnei Lenore Marshall

Prolog: iulie 1956

Darlington Hall

Pare din ce în ce mai probabil că voi pleca într-adevăr în expediția care îmi preocupă imaginația de câteva zile încoace. S-ar cuveni să spun că este o expediție în care voi porni de unul singur, bucurîndu-mă de confortul Fordului domnului Farraday; o expediție care, așa cum o văd de pe acum, mă va purta prin multe din regiunile frumoase ale Angliei înspre West Country și s-ar putea să mă țină departe de Darlington Hall pentru vreo cinci sau șase zile. Ar trebui să arăt că ideea unei asemenea călătorii a apărut în urma unei sugestii deosebit de amabile, avansate de domnul Farraday însuși într-o după-amiază, cu aproape două săptămîni în urmă, după ce ștersesem de praf portretele din bibliotecă. De fapt, ștergeam portretul vicontelui Wetherby cînd a intrat stăpînul meu, ducînd cîteva volume pe care probabil că dorea să le vadă la locul lor pe rafturi. Dînd cu ochii de mine, a profitat de ocazie și m-a informat că tocmai plănuiuse să se întoarcă în Statele Unite pentru o perioadă de cinci săptămîni, între august și septembrie. După ce mi-a dat această veste, stăpînul meu a pus volumele pe masă, s-a lăsat în *chaise-longue* și și-a întins picioarele. Acela a fost momentul cînd, ridicîndu-și privirea spre mine, mi-a spus:

— Cred că îți dai seama, Stevens, că nu mă aștept să rămîi încuiat aici în casă cît timp sînt plecat. De ce nu iei mașina ca să mergi undeva cîteva zile? După cum arăți, s-ar zice că o perioadă de odihnă ți-ar prinde bine.

Respect pentru oameni și cărți

Dat fiind că sugestia venea absolut din senin, nu am știut ce să răspund. Îmi amintesc că i-am mulțumit stăpînului pentru grija arătată, însă probabil că nu am spus nimic precis, căci dînsul a continuat:

— Vorbesc serios, Stevens. Zău că ar trebui să te odihnești puțin. O să-ți plătesc eu benzina. Voi cei de-aici stați mereu închiși în căsoaiele astea și dereticați, cînd mai ajungeți să vedeți țara asta frumoasă pe care o aveți?

Nu era prima oară cînd stăpînul meu ridica această problemă. Pare a fi, într-adevăr, un lucru care îl necăjește sincer. De astă dată, de fapt stînd acolo sus pe scară, îmi venise în minte un fel de replică, anume că în profesia noastră, cu toate că nu am văzut mult din țară călătorind sau vizitînd locuri pitorești, am „văzut“ totuși mai multe părți din Anglia decît majoritatea celorlalți, trăind în case unde se adunau cele mai ilustre doamne și cei mai iluștri domni din țînut. Bineînțeles că nu mi-aș fi putut exprima acest punct de vedere în fața domnului Farraday fără a rosti vorbe ce ar fi putut părea prezumțioase. Astfel încît m-am mulțumit să răspund simplu:

— Am avut privilegiul de a vedea tot ce a fost mai bun în Anglia de-a lungul anilor chiar între acești pereți, domnule.

Domnul Farraday nu a părut că înțelege această afirmație, căci a continuat netulburat:

— Nu glumesc, Stevens. E nedrept ca un om să nu-și poată vizita propria țară. Ascultă-mă pe mine, ieși din casă cîteva zile.

Așa cum v-ați putea aștepta, nu am luat deloc în serios sugestia domnului Farraday în după-amiaza aceea, considerînd-o drept un nou exemplu al ignoranței unui gentleman din America față de ceea ce se face și ceea ce nu se face în

Respect pentru oameni și cărți

mod obișnuit în Anglia. Faptul că atitudinea mea față de aceeași sugestie s-a modificat în zilele următoare – că ideea unei călătorii în West Country a ajuns efectiv să-mi stăpânească gândurile – se datorează, fără îndoială, în mare măsură – la ce bun s-o ascund? – sosirii scrisorii de la domnișoara Kenton, prima după șapte ani, dacă nu punem la socoteală felicitările de Crăciun. Însă dați-mi voie să-mi lămuresc chiar acum tâlcul vorbelor. Ceea ce vreau să spun este că scrisoarea domnișoarei Kenton s-a aflat la originea unei idei înlănțuite privind unele chestiuni profesionale de aici de la Darlington Hall și aș sublinia că preocuparea pentru probleme absolut identice m-a determinat să mă gândesc din nou la amabila sugestie a stăpînului meu. Dar permiteți-mi să explic mai departe.

Adevărul este că, în timpul ultimelor cîteva luni, am fost răspunzător de o serie de mici greșeli în îndeplinirea atribuțiilor. Aș spune că toate aceste greșeli, fără excepție, au fost neimportante în sine. Cu toate acestea, cred că veți înțelege că, pentru cineva neobișnuit să comită asemenea greșeli, aceste întâmplări erau destul de neplăcute și de fapt am început chiar să emit tot felul de teorii alarmiste cu privire la cauza lor. Așa cum se întâmplă frecvent în asemenea situații, nu am văzut pădurea din pricina copacilor – și aceasta pînă cînd, meditănd asupra implicațiilor scrisorii de la domnișoara Kenton, mi s-au deschis în cele din urmă ochii în fața purului adevăr: că, departe de a avea o origine sinistră, aceste mici greșeli din ultimele luni se datorau unei scheme de personal care avea lipsuri.

Este, firește, răspunderea fiecărui majordom să manifeste cea mai mare grijă în elaborarea schemei de personal. Cine știe cîte certuri, acuzații false, concedieri inutile și curmări

Respect pentru oameni și cărți

ale unor cariere promițătoare nu pot fi puse pe seama neglijenței majordomului în faza alcătuirii schemei de personal? Pot să spun că sînt de acord cu cei care susțin că piatra de încercare a dibăciei oricărui majordom corespunzător este capacitatea de a alcătui o schemă de personal adecvată. Eu însumi am compus multe de-a lungul anilor și nu cred că fac dovada unei lăudăroșenii nemăsurate afirmînd că foarte puține au necesitat îmbunătățiri. Și dacă, în situația de față, de vină este schema de personal, atunci răspunderea nu poate să-mi revină decît mie. În același timp, este corect să arăt că sarcina mea în acest caz avusese un caracter neobișnuit de dificil.

Iată ce se întîmplase. Odată încheiate tranzacțiile – tranzacții care scosese ră această casă de sub stăpînirea familiei Darlington după două secole – domnul Farraday a anunțat că nu se va stabili imediat aici, ci va mai petrece încă patru luni în Statele Unite pentru a-și încheia afacerile. Totuși, dînsul a ținut foarte mult ca, între timp, personalul predecessorului său – personal despre care auzise cuvinte de laudă – să fie reținut la Darlington Hall. Firește, personalul la care s-a referit nu era altceva decît un nucleu de șase, păstrat de rudele lordului Darlington pentru întreținerea reședinței pînă la efectuarea tranzacțiilor și în timpul lor. Și regret că trebuie să spun că, odată încheiată achiziționarea, nu am putut face mare lucru pentru domnul Farraday, nereușind să o conving decît pe doamna Clements să nu plece să se angajeze în altă parte. Cînd i-am scris noului meu stăpîn, exprimîndu-mi părerea de rău pentru această situație, am primit drept răspuns instrucțiuni din America pentru a recruta un personal nou „demn de o casă englezească veche și distinsă“. Am intrat în acțiune imediat, încercînd să

Respect pentru oameni și cărți

îndeplinesc dorințele domnului Farraday însă, după cum știți, în ziua de azi nu e deloc ușor să găsești angajați de nivel satisfăcător, așa încît, cu toate că mi-a părut bine că le-am angajat pe Rosemary și Agnes la recomandarea doamnei Clements, nu ajunseseam mai departe la momentul primei mele întîlniri de lucru cu domnul Farraday, în timpul scurtei vizite preliminare pe care ne-a făcut-o în primăvara anului trecut. Acesta a fost prilejul cu care – în biroul ciudat de gol de la Darlington Hall – domnul Farraday mi-a strîns mîna pentru prima dată, însă pe atunci deja nu mai eram tocmai străini unul pentru celălalt. Lăsînd deoparte problema personalului, existaseră și alte cîteva situații în care noul meu stăpîn avusese ocazia să apeleze la însușiri de genul celor pe care am avut ocazia să le posed și îndrăznesc să spun că le-a găsit demne de încredere. Presupun că acesta a fost motivul pentru care s-a simțit de îndată capabil să-mi vorbească într-un mod practic și încrezător, iar la sfîrșitul săptămîinii să-mi lase în grijă o sumă deloc neglijabilă ca să acopăr cheltuielile unei game largi de pregătiri făcute pentru viitoarea sa reședință. În orice caz, ce vreau să subliniez este că aceasta a fost întrevederea în cursul căreia, cînd am ridicat problema dificultății de a angaja un personal corespunzător în vremurile acestea, domnul Farraday s-a gîndit o clipă și apoi mi-a cerut să fac tot posibilul ca să elaborez o schemă de personal – „un fel de rotație a servitorilor“, potrivit vorbelor sale – prin care această casă să poată fi gospodărită doar cu ajutorul celor patru membri actuali, adică doamna Clements, cele două fete și cu mine. Dînsul a apreciat că aceasta ar putea duce la „neglijarea“ unor părți ale casei, dar mi-a recomandat să fac uz de toată experiența și îndemînarea ca să mențin aceste pierderi la

Respect pentru oameni și cărți

un nivel cît mai scăzut. Amintindu-mi de o perioadă cînd avusesem în subordine un personal de șaptesprezece angajați și știind că, nu cu mult timp în urmă, aici la Darlington Hall fuseseră folosiți chiar și douăzeci și opt de oameni, ideea alcătuirii unei scheme de personal prin care aceeași casă urma să fie administrată de patru persoane mi s-a părut descurajantă, ca să nu spun mai mult. Cîte ceva din scepticismul meu trebuie să fi ieșit la iveală, deși am făcut tot ce am putut ca să-l maschez, căci după aceea domnul Farraday a adăugat, ca pentru a mă liniști, că, dacă se va simți nevoia, s-ar putea recurge la angajarea unui membru în plus. Însă, a repetat dînsul, mi-ar fi recunoscător dacă „aș face o încercare cu patru“.

În mod firesc, ca mulți dintre noi, sînt la rîndul meu circumspect cu privire la schimbarea vechilor stări de lucruri. Însă nu cîștigi nimic dacă te cramponezi de tradiție de dragul tradiției, așa cum procedează unii. În această epocă a electricității și a sistemelor moderne de încălzire, nu e nevoie absolut deloc să folosești același număr de angajați ca în trecut, chiar dacă e vorba doar de generația imediat anterioară. Într-adevăr, de cîtva timp nutresc convingerea că păstrarea unui număr de angajați inutil de mare doar pentru respectarea tradiției – avînd drept rezultat existența unor angajați care au nepermis de mult timp liber la dispoziție – a fost un factor important în scăderea bruscă a nivelului profesional. Mai mult decît atît, domnul Farraday explicase limpede că nu își propune decît arareori să organizeze acel gen de mari reuniuni sociale a căror scenă fusese Darlington Hall atît de frecvent în trecut. Am căutat, prin urmare, să duc la îndeplinire cu oarecare sîrguință sarcina pe care mi-o încredințase domnul Farraday. Am petrecut multe ceasuri

lucrînd la schema de personal și cel puțin la fel de multe gîndindu-mă la ea în timp ce îmi îndeplineam alte îndatoriri sau cînd stăteam întins, cu ochii deschiși, după ce mă retrăgeam. Ori de cîte ori credeam că îmi venise o idee, o cercetam ca să văd dacă nu scăpasem ceva din vedere și o verificam din toate unghiurile. În cele din urmă, am realizat o schemă care, chiar dacă s-ar fi putut să nu coincidă întru totul cu ceea ce solicitase domnul Farraday, simțeam că, omenește, era cea mai bună cu putință. Aproape toate părțile atrăgătoare ale casei puteau rămîne funcționale: în încăperile întinse ale personalului de serviciu – inclusiv coridorul din spate, cele două camere și vechea spălătorie, precum și în coridorul pentru oaspeți, situat la etajul al doilea – urma să fie șters praful, lăsîndu-se toate încăperile mari de la parter și un număr generos de camere de oaspeți. După cum se putea vedea, echipa noastră de patru de atunci ar fi putut respecta programul doar cu ajutorul întăririlor reprezentate de cîțiva muncitori zilieri. Prin urmare, schema mea de personal a încadrat un grădinar care venea o dată pe săptămînă iar vara de două ori, precum și doi îngrijitori, fiecare dintre ei venind de două ori pe săptămînă. În plus, pentru fiecare din cei patru angajați permanenți schema urma să aducă modificări radicale ale îndatoririlor noastre obișnuite. Am presupus că pentru cele două fete nu va fi atît de greu să se adapteze schimbărilor, dar am făcut tot posibilul ca doamna Clements să aibă cele mai mici modificări, ajungînd pînă la a prelua eu însumi o serie de îndatoriri pentru care trebuie să ai vederi deosebit de largi ca să le accepți, ca majordom.

Nici chiar acum n-aș putea spune că este o schemă de personal corespunzătoare. La urma urmei, ea dă posibilitatea

Respect pentru oameni și cărți

unui personal format din patru oameni să acopere o suprafață neașteptat de mare. Însă fără îndoială că veți fi de acord că schemele cele mai bune sînt cele care oferă o toleranță precisă pentru zilele în care unul din angajați este bolnav sau traversează o indispoziție dintr-un motiv sau altul. Desigur că în această situație mi se încredințase o sarcină mai dificilă ca de obicei, însă nu neglijasem să strecor „tolerante“ oriunde era cu putință. Mi-am dat seama îndeosebi că orice încercare a doamnei Clements sau a celor două fete de a se opune preluării unor îndatoriri care depășeau limitele lor tradiționale s-ar combina cu cel mai neînsemnat indiciu că volumul lor de muncă sporise masiv. Atunci, în zilele acelea de luptă pentru elaborarea unei scheme de personal, am depus multă muncă de gîndire pentru a mă asigura că, după ce-și vor fi învins aversiunea față de adoptarea acestor roluri mai „eclectice“, doamna Clements și fetele vor aprecia distribuirea îndatoririlor drept stimulatoare, fără a fi însă împovărătoare.

Mă tem, totuși, că în grija mea de a obține sprijinul doamnei Clements și al fetelor poate că nu mi-am stabilit la fel de riguros limitele proprii. Și cu toate că experiența și prudența mea obișnuită în asemenea chesiuni m-au împiedicat să-mi atribui sarcini peste puteri, poate că am fost neglijent în privința acordării unei limite de toleranță. Nu e de mirare, așadar, că, pe durata cîtorva luni, această omisiune a ieșit la iveală în asemenea lucruri mărunte, dar însemnate. De fapt, cred că problema nu e deloc complicată: îmi fixasem prea multe de făcut.

S-ar putea să vă surprindă că un neajuns atît de evident pentru o schemă de personal mi-a scăpat în continuare din vedere, dar cred că veți fi de acord că așa se întîmplă

Respect pentru oameni și cărți

adeseori cu acele lucruri la care te gîndești statornic o perioadă de timp. Nu realizezi adevărul pînă cînd nu îți este împins sub ochi absolut accidental de o întîmplare exterioară oarecare. Așa au stat lucrurile în acest caz. Altfel spus, primind de la domnișoara Kenton acea scrisoare care conținea, pe lîngă fragmente lungi și destul de ne semnificative, o inconfundabilă nostalgie pentru Darlington Hall, precum și indicii evidente – de care sînt foarte sigur – ale dorinței de a se întoarce aici, m-am simțit obligat să examinez din nou schema de personal. Abia atunci mi-am dat seama că există, într-adevăr, un rol pe care un nou membru al personalului îl putea juca extrem de bine aici, că de fapt tocmai această insuficiență stătuse la originea necazurilor mele recente. Și cu cît mă gîndeam mai mult, cu atît mi se părea mai evident că domnișoara Kenton, cu marea ei afecțiune față de această casă, cu profesionalismul ei exemplar – aproape imposibil de găsit în ziua de azi – era factorul ideal care îmi dădea ocazia să completez o schemă de personal pe deplin satisfăcătoare pentru Darlington Hall.

După ce am făcut o asemenea analiză a situației, n-a trecut mult și m-am trezit gîndindu-mă din nou la amabila sugestie făcută de domnul Farraday cu cîteva zile în urmă. Căci mi-am dat seama că amintita călătorie cu mașina putea să servească în bune condiții unui scop profesional: cu alte cuvinte, puteam să merg în West Country și în trecere să mă opresc la domnișoara Kenton, cercetînd astfel în primă instanță esența dorinței sale de a se întoarce să lucreze la Darlington Hall. Ar trebui să vă explic că am recitat scrisoarea domnișoarei Kenton de cîteva ori și nu încap de discuție că acele indicii sînt prezente și că nu e vorba doar de închipuirea mea.

Așa stînd lucrurile, timp de cîteva zile nu am putut să mă hotărăsc să discut din nou această problemă cu domnul Faraday. Existau, în orice caz, cîteva aspecte pe care simțeam că trebuia să mi le lămuresc mie însumi înainte de a merge mai departe. Exista, de exemplu, problema cheltuielilor. Întrucît, chiar dacă luam în considerare oferta generoasă a stăpînului meu de a se „ocupa de plata benzinei“, cheltuielile pentru o asemenea călătorie puteau și așa să se ridice la o sumă surprinzător de mare pentru găzduire, mese și tot felul de gustări pe care urma să le consum pe drum. Apoi, se punea problema îmbrăcămînții potrivite pentru o asemenea călătorie și dacă merita sau nu să cheltui bani pentru un rînd nou de haine. Sînt posesorul cîtorva costume splendide, dăruite cu amabilitate de însuși lordul Darlington și de diverși oaspeți care au stat în această casă și au avut motive de satisfacție față de calitatea și nivelul serviciilor de aici. Poate că multe din aceste costume sînt prea formale pentru scopurile respectivei călătorii sau oarecum demodate față de ceea ce se poartă în ziua de azi. Există însă un costum de stradă, dăruit mie în 1931 sau 1932 de Sir Edward Blair – practic nou-nouț pe vremea aceea și aproape turnat – despre care cred că s-ar potrivi pentru serile petrecute în camera de odihnă sau în sufrageria oricăreia dintre pensiunile unde aș putea să trag. Totuși, ceea ce nu posed este un costum de voiaj corespunzător – adică haine în care să pot fi văzut conducînd mașina – admițînd că nu m-aș îmbrăca în costumul dăruit de tînărul lord Chalmers în timpul războiului, care, cu toate că e prea mic pentru mine, ar putea fi considerat ideal sub aspectul nuanței. În cele din urmă, am calculat că economiile mele ar putea acoperi toate cheltuielile pe care le-aș avea de făcut și în plus chiar

Respect pentru oameni și cărți

cumpărarea unui costum nou. Nădărduesc că nu mă credeți exagerat de îngîmfat în legătură cu această ultimă problemă, dar nu poți ști niciodată dacă nu vei fi obligat să mărturisești că vii de la Darlington Hall și este important ca în aceste momente să fii îmbrăcat într-un mod demn de poziția pe care o ai.

În tot acest timp, am petrecut de asemenea minute în șir examinînd atlasul rutier și citind volumele importante din *The Wonder of England* scrise de doamna Jane Symons. Dacă nu sînteți familiarizați cu cărțile doamnei Symons – o serie de șapte volume, fiecare dintre ele concentrîndu-se asupra uneia din regiunile Insulelor Britanice – vi le recomand cu toată căldura. Au fost scrise în perioada anilor treizeci, însă mare parte din informații sînt încă actuale – la drept vorbind, nu îmi imaginez că bombele germane au modificat ținuturile noastre atît de mult. Doamna Symons a fost, de fapt, unul din oaspeții obișnuiți ai acestei case înainte de război. Din punctul de vedere al personalului, a fost chiar printre cei mai simpatizați, datorită amabilelor aprecieri pe care nu se sfia niciodată să le facă. Așadar, acelea au fost zilele cînd, îndemnat de o admirație firească pentru această doamnă, începusem să studiez volumele sale din bibliotecă ori de cîte ori aveam un moment de răgaz. Îmi amintesc chiar că, la scurt timp după plecarea domnișoarei Kenton în Cornwall în 1936, eu nemergînd niciodată în partea aceea a țării, mă uitam adeseori prin volumul al treilea al lucrării doamnei Symons, volum care prezintă cititorilor splendorile ținuturilor Devon și Cornwall, însoțite de fotografii și de o varietate de schițe ale regiunii, făcute de diverși artiști și care mi se păreau și mai evocatoare. Acesta fusese felul în care reușisem să obțin o imagine a

Respect pentru oameni și cărți

locului unde plecase să trăiască domnișoara Kenton după ce se căsătorise. Însă, cum vă spuneam, aceasta se întâmpla în anii treizeci când, din câte înțeleg, cărțile doamnei Symons erau admirate pretutindeni în țară. Nu mă mai uitasem prin acele volume de ani de zile, pînă cînd întâmplările de dată recentă m-au determinat să scot iarăși din raft volumul despre Cornwall și Devon. Am studiat de la capăt descrierile și ilustrațiile minunate și poate că sînteți în măsură să înțelegeți emoția mea crescîndă la gîndul că era posibil să efectuez eu însumi o călătorie adevărată cu mașina chiar în partea aceea a țării.

În cele din urmă, se părea că nu prea mai aveam altceva de făcut decît să aduc efectiv această problemă din nou în atenția domnului Farraday. Exista, desigur, posibilitatea ca sugestia avansată de dînsul cu două săptămîni în urmă să fi fost un capriciu trecător și ca dînsul să nu mai fie de acord acum cu o astfel de idee. Însă, din cîte observasem în aceste luni, domnul Farraday nu este unul din gentlemanii caracterizați de acea trăsătură care se dovedește a fi cea mai iritantă la un stăpîn și căreia i se spune inconsecvență. Nu aveam nici un motiv să cred că nu va fi la fel de entuziasmat ca înainte față de călătoria cu mașina pe care mi-o propusese și că nu va repeta oferta deosebit de amabilă de a se „ocupa de plata benzinei“. Cu toate acestea, m-am gîndit cu atenție care ar fi momentul cel mai prielnic ca să pun în discuție această problemă. Întrucît, deși nu l-aș bănui nici o clipă pe domnul Farraday de inconsecvență, așa cum am spus, mi s-a părut rezonabil să nu abordez subiectul cînd era preocupat sau tulburat. Ar fi fost foarte posibil ca un refuz în asemenea împrejurări să nu oglindească sentimentele adevărate ale stăpînului meu față de cele ce mă